

Religiös mångfald säger oss något viktigt

FÖR ATT FÖRSTÅ hur en religion formats, eller vad den kan anses bestå av, är det viktigt att inse att det i allmänhet är människor som skapat religioner. Det är alltså människor som har avgjort – och avgör – vad en religion ska innehålla, vilka texter som ska läsas, hur dessa texter ska tolkas, vilka ritualer som ska utövas, vad dessa ritualer betyder och hur de ska genomföras. Religiösa människor kommer alltid att hävda att vad just de gör är guds vilja och att den som tolkar texter rätt och gör som det står i de heliga texterna i alla avseenden också blir en god människa. Påståendet bygger på uppfattningen att det finns en gud som ligger bakom allt och som är allvetande, god och rättvis. Denna gud vill också att människor ska ha det bra och i bästa fall uppnå evigt liv eller komma till det som i vissa fall kallas för himmelriket. Den som inte sköter sig och följer reglerna riskerar att hamna i helvetet. Denna plats beskrivs därför alltid som något de flesta människor helt vill slippa. Genom att upprätta ett system som innebär både belöning och bestraffning har religiösa auktoriteter i alla religioner kunnat påverka och motivera människors liv på olika sätt.

Samtidigt är det viktigt att ha i minnet att religiösa tänkare genom historien också har influerat konst, musik,

utbildning och samhället genom sina olika regelverk. Innan vi fick sekulära stater präglades samhället ofta av ett religiöst tänkande. Men eftersom människor är olika skiljer sig våra uppfattningar åt när det gäller hur texter ska tolkas eller förstås, och därmed skiftar också åsikterna om vad som anses vara rätt eller fel. Människor som tillhör samma religion och som påstår sig vara djupt troende kan därför tolka sin religion på mycket olika sätt och ibland kan det leda till att de helt enkelt försöker slå ihjäl varandra.

De sekulära lagstiftningar som vi idag har i västvärlden – det vill säga stater som skiljer mellan religiös och politisk makt för att inte ge religion inflytande över politiska beslut – är en modern och sen företeelse i ett historiskt perspektiv.

Den som exempelvis gör en sökning på Google med orden »the muslim threat to the world« (det muslimska hotet mot världen) får runt 140 000 000 träffar med varierande trovärdighet och innehåll. En snabb granskning visar att man uttrycker mer eller mindre likartade åsikter om att islam är en exceptionellt problematisk religion och att muslimer är ovanligt problematiska människor. Men om du skriver in ett annat sökord så kommer du lika snabbt att hitta att islam är lösningen på alla världens problem och att alla muslimer är goda människor. Den som försöker bilda sig en egen uppfattning om vad muslimer själva säger om sin religion upptäcker därför snabbt stora variationer.

Mellan åren 2008 och 2012 gjorde exempelvis opinionsinstitutet Pew Research Center i Washington en attitydundersökning baserad på 38 000 intervjuer på över 80 språk vars syfte var att få en uppfattning om hur muslimer i världen ser på sin religion.

Resultatet visar bland annat att tron på en gud och

att Muhammed är hans profet – vilket är den islamiska trosbekännelsen – är väldigt vanlig. Däremot varierar det hur muslimer menar att religionen ska praktiseras eller vad den egentligen innehåller. En del tror på änglar, himmel och helvete, andra gör inte det. Det förekommer skillnader geografiskt, mellan generationerna och mellan vad kvinnor och män tycker när det gäller trons innehåll och utövning. Stora variationer förekommer också i känslan av hur viktigt det är att följa vad som anses vara religionens krav eller regler. I länder som Kazakstan och Albanien är det inte mer än 15–18 procent som känner sig religiöst förpliktigade, medan andra länder och regioner är mer religiösa.

Resultaten går naturligtvis att tolka på olika sätt, men det är tydligt att de som ofta tvärsäkert uttalar sig om att det bara finns ett sätt på vilket islam kan utövas, eller enbart ett sätt att tolka islams texter på, inte ser den stora variationen av tolkningar som faktiskt finns. Det gäller dels muslimer som sinsemellan träter om vilken tolkning eller vilken praktik som bör anses vara den enda rätta. Dels gäller det de som vill hävda att islam till sin natur antingen är en god eller ond religion och att det därför också går att veta hur muslimer är som människor. För dem som anser att islam är en god religion är alla troende muslimer goda människor. De troende muslimer som skär halsen av kvinnor och barn anses då inte vara »riktiga« muslimer. Och omvänt – de som menar att islam är en ond religion påstår att de troende muslimer som betar sig vedervärdigt skulle vara riktiga muslimer medan de som är goda och omtänksamma människor inte kan vara riktiga muslimer. Ur mitt perspektiv är både de goda och de onda »riktiga« muslimer. Den stora mångfalden som faktiskt finns i både historia och nutid visar att det är

människor som tolkar, styr och utvecklar vad som avses med islam. Eller för att uttrycka det annorlunda – det är inte islam som styr människor. Detta faktum gäller oavsett om man anser att islam är en god eller ond religion. Islam har alltså inget »väsen« som kan styra människor i en viss riktning. Hade islam varit en naturkraft (som exempelvis lagen om gravitation) med ett tydligt budskap som bara går att efterleva på ett sätt, hade alla muslimer i världen tänkt och betett sig likadant. Och så är det ju inte. Alltså kan man utan överdrift hävda att både laglydiga och goda människor som är muslimer, liksom de som tolkar sin religion för att legitimera våld och förtryck, kan anses vara »riktiga« muslimer. Inte minst för att det är så de identifierar sig själva.

Islams ursprung

Muslimer anser att Muhammed föddes år 570 på den arabiska halvön, en region som styrdes av flera starka stammars viljor. Det existerade egentligen ingen enskild grupp, stam eller klan som styrde hela regionen. Istället förekom en rad olika trosuppfattningar utan att någon övergripande religiös auktoritet existerade.

Kunskaperna om Muhammeds liv kommer i första hand från Koranen och *hadith* (en oöverskådlig mängd med berättelser om vad Muhammed och hans följeslagare brukade göra och säga).* Enligt dessa källor föddes Muhammed i staden Mecka, inom stammen *Quraysh* och familjen *Banu Hashim*. Han levde i ett samhälle där judendom, kristendom

*Till dessa texter återkommer jag längre fram.